

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การเสนอผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการส่งเสริมความคิดเชิงระบบ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง โดยมีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อพัฒนาแนวทางการส่งเสริมความคิดเชิงระบบ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ในการวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นพัฒนาแนวทางการส่งเสริมความคิดเชิงระบบในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง

ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าเอกสารเกี่ยวกับหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการส่งเสริมความคิดเชิงระบบ และนำมาเพื่อจัดทำโครงสร้างตามกรอบแนวคิด จนได้แบบสอบถาม ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับความตรงตามหลักวิชาการ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม โดยการศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นทำการสังเคราะห์และพัฒนาแนวทางการส่งเสริมความคิดเชิงระบบในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นศึกษาคความเหมาะสมของแนวทางการส่งเสริมความคิดเชิงระบบในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 8 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม (ฉบับที่ 2) โดยนำผลจากการศึกษาการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมความคิดเชิงระบบ ซึ่งได้มาในขั้นตอนที่ 1 มาจัดทำเป็นแบบสอบถามความเหมาะสมของแนวทางการส่งเสริมความคิดเชิงระบบในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการคำนวณหาค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile range) กำหนดเกณฑ์การยอมรับความเหมาะสมของแนวทางการส่งเสริมความคิดเชิงระบบ ในข้อใดมีค่ามัธยฐานตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ไม่เกิน 1.00 ถือว่ารายการในข้อนั้นมีความเหมาะสม

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นศึกษาความเป็นไปได้ของแนวทางการส่งเสริมความคิดเชิงระบบ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากลางตอน

กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากลางตอน จำนวน 177 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม (ฉบับที่ 3) โดยผู้วิจัยนำผลจากการศึกษาความเหมาะสมตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่ได้มาจากขั้นตอนที่ 2 มาจัดทำเป็นแบบสอบถามความเป็นไปได้ของแนวทางการส่งเสริมความคิดเชิงระบบในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในขั้นตอนที่ 3 นี้ แบบสอบถามเป็นชุดเดียวกันกับขั้นตอนที่ 2 จึงไม่ได้มีการหาค่าความเชื่อมั่นซ้ำอีก และทำการวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) เหนือในการพิจารณาความเป็นไปได้ ของแนวทางการส่งเสริมความคิดเชิงระบบในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากลางตอน มีรายละเอียดดังนี้ คือ ค่าเฉลี่ย (μ) มากกว่า 3.50 ขึ้นไป มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จะถือว่ารายการนั้นมีความเป็นไปได้

สรุปผลการวิจัย

จากการที่ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามวิธีดำเนินการวิจัย สามารถสรุปได้ดังนี้

1. แนวทางการส่งเสริมความคิดเชิงระบบที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 1) การสร้างความรู้ความเข้าใจ 2) การให้คำปรึกษา 3) การให้อิสระในการคิด 4) การวินิจฉัยปัญหา ซึ่งทั้ง 4 องค์ประกอบหลักนี้ มีองค์ประกอบย่อย ได้แก่ การส่งเสริมให้ครูได้ศึกษาค้นคว้าหาข้อมูล ส่งเสริมให้ครูหาข้ออธิบายถึงปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในชั้นเรียน ส่งเสริมให้คิดหาสาเหตุของปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในโรงเรียน ส่งเสริมและกระตุ้นให้ครูนึกถึงผลกระทบของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ส่งเสริมให้ครูได้ค้นคว้าข้อมูลที่คิดว่าจำเป็นหรือเกี่ยวข้องกับปัญหา ฝึกให้ครูได้รู้จักตั้งคำถามถามตนเองว่าทำไม กับปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ส่งเสริมให้ครูรู้จักคัดเลือกแหล่งข้อมูลที่จะใช้ประกอบการหาคำตอบว่าทำไม ส่งเสริมให้ครูมีอิสระในการเลือกใช้อุปกรณ์ที่จะใช้ประกอบการหาคำตอบว่าทำไม ส่งเสริมให้ครูรู้จักวิเคราะห์ถึงแนวทางที่จะหาคำตอบว่าทำไมที่เหมาะสมที่สุด ส่งเสริมให้ครูใช้ข้อมูลที่ได้มาอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นให้คณะครูในโรงเรียนฟัง ส่งเสริมให้ครูเปิดใจกว้างเพื่อรับฟังความคิดเห็นหรือข้ออธิบาย ส่งเสริมให้ครูรู้จักทำนายหรือพยากรณ์ผลกระทบต่อครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติ จากการจัดการศึกษาในโรงเรียน ผู้บริหารฝึกให้ครูทำงานโดยใช้แผนผังก้างปลาเพื่อค้นหาสาเหตุของปัญหา ส่งเสริมให้ครูใช้เทคนิคการระดมความคิดเพื่อหาสาเหตุ หรือผลกระทบของปัญหาที่เกิดขึ้นในโรงเรียน จัดหลักสูตรส่งเสริมความคิดเชิงระบบโดยเชิญวิทยากรมาเป็นผู้ฝึกอบรม ส่งครูไปรับการอบรมการคิดเชิงระบบตามที่หน่วยงานภายนอกจัดอบรม ผู้บริหารหาวารสาร หนังสือ ตำรา ที่เกี่ยวกับความคิดเชิงระบบ

ให้กับครู พร้อมทั้งกระตุ้นเรื่องความคิดเชิงระบบกับครู ผู้บริหารใช้การนิเทศส่งเสริมให้ครูคิดเป็นระบบจากงานที่ทำ ผู้บริหารนำกรณีศึกษาเข้ามาใช้กับครูเพื่อเป็นการคิดหาสาเหตุของปัญหา ผู้บริหารใช้เกมการฝึกเพื่อฝึกให้ครูคิดหาสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหา ผู้บริหารใช้วิธีการสนทนากับครูเกี่ยวกับสาเหตุของปัญหา หรือคำอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างไม่เป็นทางการ ผู้บริหารใช้วิธีการสนทนากับครู เกี่ยวกับสาเหตุของปัญหา หรือคำอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นทางการ ผู้บริหารให้โอกาสกับครูได้ลงมือปฏิบัติหลังจากหาสาเหตุของปัญหา หรือคำอธิบายปรากฏการณ์ ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ผู้บริหารสนับสนุนให้ครูสามารถคิดถึงวิธีการและขั้นตอนการทำงานได้เป็นอย่างดี ส่งเสริมให้ครูมีการเปิดช่องทางให้กับแนวคิดแบบใหม่ ส่งเสริมให้ครูมีระบบแนวคิดที่ยืดหยุ่น และ สนองต่อปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

2. แนวทางการส่งเสริมความคิดเชิงระบบที่พัฒนาขึ้น มีความเหมาะสมและเป็นไปได้

การอภิปรายผล

ผลจากการวิเคราะห์ การพัฒนาแนวทางการส่งเสริมความคิดเชิงระบบในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากลางตอนใต้ ผู้วิจัยได้พัฒนาแนวทางการส่งเสริมความคิดเชิงระบบ จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 องค์กรประกอบ 25 รายการ เป็นแนวทางการปฏิบัติที่ตรงตามหลักวิชาการ แนวปฏิบัติในแต่ละรายการมีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้ปฏิบัติจริงในองค์กร จึงนำประเด็นมาอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

1. การสร้างความรู้ความเข้าใจ มีรายการที่เป็นไปได้ที่สามารถนำไปเป็นแนวทางการปฏิบัติ ดังนี้ จัดหลักสูตรส่งเสริมความคิดเชิงระบบโดยเชิญวิทยากรมาเป็นผู้ฝึกอบรม ส่งครูเข้ารับการอบรมความคิดเชิงระบบตามหน่วยงานภายนอกจัดอบรม หรือหาวารสาร หนังสือ ตำราที่เกี่ยวกับความคิดเชิงระบบให้กับครู ขั้นตอนและแนวทางการส่งเสริมในข้อนี้สอดคล้องกับ พรณิ ช. เจนจิต (2538 : 404-406) อ้างถึงทฤษฎีสถาน (Field theory) กล่าวว่า การสร้างความรู้ความเข้าใจ เป็นทฤษฎีเกี่ยวกับการรับรู้ของคนซึ่งจะได้รับอิทธิพลทั้งจากวิธีการที่คนจัดตั้งไว้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้หรือจากประสบการณ์ หรือจากความสนใจของบุคคล

2. การให้คำปรึกษา มีรายการที่เป็นไปได้ที่สามารถนำไปเป็นแนวปฏิบัติ ดังนี้ ใช้การนิเทศส่งเสริมให้ครูคิดเป็นระบบจากงานที่ทำ ใช้วิธีการสนทนากับครูเกี่ยวกับสาเหตุของปัญหา หรือคำอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างไม่เป็นทางการ และเป็นทางการ พร้อมทั้งสนับสนุนให้ครูสามารถคิดถึงวิธีการและขั้นตอนการทำงานได้เป็นอย่างดี ขั้นตอนและแนวทางการส่งเสริมในข้อนี้สอดคล้องกับ ทฤษฎีและเทคนิคการให้คำปรึกษาของ พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2543 : 76) ได้อ้างถึงทฤษฎีของ อีริค เบอร์เน (Eric Berne) กล่าวว่า มนุษย์เรามีความต้องการ

เบื้องต้น 2 ประการคือ ความต้องการทางด้านร่างกาย และความต้องการทางด้านจิตใจ สำหรับความต้องการทางด้านจิตใจนั้น สามารถกระทำในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การสัมผัส การชม เป็นต้น ซึ่งการกระทำเหล่านี้เป็นการแสดงออกให้บุคคลนั้น มีความรู้สึกว่าเขาได้รับการเอาใจใส่ดูแล

3. การให้อิสระในการคิด มีรายการที่เป็นไปได้ที่สามารถนำไปเป็นแนวปฏิบัติ ดังนี้ ส่งเสริมให้ครูมีอิสระในการเลือกใช้ข้อมูลที่จะใช้ประกอบการหาคำตอบว่าทำไม ส่งเสริมให้ครูรู้จักวิเคราะห์ถึงแนวทางที่จะหาคำตอบว่าทำไมที่เหมาะสมที่สุด ขั้นตอนและแนวทางการส่งเสริมในข้อนี้สอดคล้องกับ พิเศษฐ์ ดร.วงเวโรจน์ (2545 : 9) อ้างถึงทฤษฎีของศาสตราจารย์สตีเฟน เบิร์ก กล่าวไว้ว่า การให้ความคิดอิสระ (Shinking style) ของคนเรานั้นคือความชอบที่คน ๆ หนึ่งจะใช้ความสามารถ (Ability) ของตนเอง และเป็นการผสมผสานระหว่างความคิดกับความสามารถเข้าด้วยกัน ผลลัพธ์จะมากกว่าหนึ่งบวกหนึ่งเป็นสอง คนเราเวลาตัดสินใจชีวิตของตนเองในขณะใดขณะหนึ่ง โดยเฉพาะเรื่องใหญ่ ๆ จะมีโอกาสได้ผลดีมากหากสามารถบูรณาการสไตล์การคิดที่ดีกับความสามารถของตนเองที่มีอยู่ได้ อย่างไรก็ตามคนเราอาจมีสไตล์การคิดหลาย ๆ ลักษณะอยู่ในตัวเอง บางคนมีกลุ่มสไตล์แนวเดียวกันในตัวเอง ทำให้มีความเชื่อมั่น สไตล์แต่ละชนิดยังอาจมีน้ำหนักมากน้อยต่างกัน แล้วยังมีความยืดหยุ่นที่ต่างกัน

4. การวินิจฉัยปัญหา มีรายการที่เป็นไปได้ที่สามารถนำไปเป็นแนวปฏิบัติ ดังนี้ ส่งเสริมให้ครูหาคำอธิบายถึงปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในชั้นเรียน ในโรงเรียน ส่งเสริมและกระตุ้นให้ครูนึกถึงผลกระทบของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ส่งเสริมให้ครูได้ค้นคว้าข้อมูลที่คิดว่าจำเป็นหรือเกี่ยวข้องกับปัญหา ส่งเสริมให้ครูใช้ข้อมูลที่ได้อธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นให้คณะครูในโรงเรียนฟัง และส่งเสริมให้ครูเปิดใจกว้างเพื่อรับฟังความคิดเห็นหรือคำอธิบาย ขั้นตอนและแนวทางการส่งเสริมในข้อนี้สอดคล้องกับ (Pros : Dr. Wai Chamormmam Website) อ้างถึงทฤษฎีของ เฮนรีฟาโยล (Henri Fayol) เกี่ยวกับการวินิจฉัยปัญหา ไว้ว่า เป็นขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ขององค์กร ได้แก่สภาพแวดล้อมที่องค์กรกำลังเผชิญอยู่ โครงสร้างที่เป็นอยู่ของแต่ละหน่วยงานสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมหรือไม่ และความขัดแย้งระหว่างหน่วยงาน เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการดำเนินการวิจัยนำเสนอข้อเสนอแนะที่เป็นการวิจัยไปใช้กับการวิจัยดังต่อไปนี้ คือ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมความคิดเชิงระบบในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร มีข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำแนวทางการส่งเสริมความคิดเชิงระบบ ไปใช้ในสถานศึกษาอย่างยั่งยืน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษา ควรสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมความคิดเชิงระบบ กับครูและบุคลากรในโรงเรียน ให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ ทักษะและเทคนิคในการทำงาน โดยส่งเสริมการคิดเชิงระบบให้เกิดประโยชน์และทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง ควรมีการชี้แจงประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ให้ผู้บริหารสถานศึกษา ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องมีความรู้ และตระหนักเห็นคุณค่าความสำคัญ ของแนวทางการส่งเสริมความคิดเชิงระบบอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งต่อไปนั้น ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมความคิดเชิงระบบ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาความคิดเชิงระบบในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และเป็นแนวทางให้สถานศึกษาได้ทราบแนวปฏิบัติที่ส่งผลให้มีลักษณะความคิดเชิงระบบที่มีคุณภาพต่อไป ในการศึกษาครั้งนี้ ศึกษาเฉพาะกลุ่มผู้บริหารในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง เท่านั้น น่าจะมีงานวิจัยเกี่ยวกับความคิดเชิงระบบกับทุกกลุ่ม หรือทุกหน่วยงาน เช่น สถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีลักษณะการจัดการศึกษาพิเศษ ต่อไป